

Lapin kaivostoiminnan kulttuuriset vaikutukset ja kysymykset: pitkän aikavälin näkökulma kestävään kaivostoimintaan pohjoisessa

Kaivostoiminta ja mineraalivarantojen hyödyntäminen pohjoisen Fennoskandian alueella (Lappi/Saamenmaa) ovat herättäneet runsaasti keskustelua ja ristiriitoja, jotka puolestaan kietoutuvat esimerkiksi luonnonsuojelua ja alkuperäiskansojen oikeuksia koskeviin laajempiin kysymyksiin. Ristiriidat heijastavat monin osin pohjoisiin alueisiin liittyviä nykypäivän intressejä, mutta niiden taustalla vaikuttavat erilaisista maailmankuvista ja ympäristösuhteista nousevat jännitteet. Nämä jännitteet juontuvat ainakin 1600-luvulta saakka ja liittyvät Lapin kolonialistiseen historiaan sekä historian monimuotoisiin kulttuurisiin ilmentymiin ja kulttuuriperintöön. Tässä kansainvälisessä hankkeessa tutkitaan nykyiseen kaivostoimintaan liittyvien ristiriitojen historiallisia juuria ja kaivostoiminnan kulttuurisia vaikutuksia pitkällä aikavälillä poikkitieteellisestä näkökulmasta.

Tutkimus on edennyt useilla rintamilla hankkeen käynnistymisen jälkeen syksyllä 2014. Olemme edenneet kohti projektin tavoitteita samaan aikaan sekä menneisyyden että nykyisyyden näkökulmasta. Menneisyydestä lähtevän näkökulman osalta olemme analysoineet sitä historiallista kontekstia, jossa teollinen kaivostoiminta alkoi varhaismodernilla ajalla (1500–1700-luvuilla). Pyrkimyksenämme on ollut ymmärtää Lappia ja Saamenmaata koskevia ristiriitaisia käsityksiä. Pohjoista pidettiin yhtäältä rikkauksien lähteenä ja utopististen visioiden kohteena, mutta toisaalta kolkkona ja barbaarisena maana, joka tuli tuoda sivilisaation piiriin ja valjastaa hyötykäyttöön. Olemme myös viimeistelemässä tapaustutkimusta pohjoisen kaivostoiminnan ideologisesta ja taloudellisesta merkityksestä, metallien hankkimisen tavoista ja paikallisista reaktioista kaivostoimintaan 1600- ja 1700-luvulla. Lisäksi tutkimme parasta aikaa saamelaiden, pohjoisen talonpoikien ja hallintovirkamiesten erilaisia tapoja hahmottaa ja hyödyntää pohjoista ympäristöä. Nykypäivän näkökulman osalta olemme tehneet etnografisia haastatteluita kaivostoimintaa ja sen vaikutuksia koskien. Tämä työ on keskittynyt etenkin Kolarin kuntaan, jossa Hannukaisen kaivos on erityisen mielenkiinnon kohteena. Haastatteluaineiston analysointi on parhaillaan käynnissä. Syksystä lähtien tutkimuksessa painottuu yhä enemmän pyrkimys eri aikatasojen yhdistämiseen, etenkin nykyiseen kaivostoimintaan liittyvien kysymysten peilaaminen historialliseen taustaan vasten.

Lisätietoja:

Professori Vesa-Pekka Herva, vesa-pekka.herva@oulu.fi, Oulun yliopisto